

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 1

HÄFTE 18

1914

STOCKHOLM

Skandinavians största livförsäkringsbolag.

År 1913.

Nybeviljad livförsäkringssumma öfver 25 $\frac{1}{4}$ millioner kronor.
Premieinkomst öfver 3 millioner kronor.
Ränje- och hyresinkomst öfver 3,1 millioner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut öfver 255,8 millioner kronor.
Samtliga tillgångar ca 75 millioner kronor.
I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst Kr. 1.039.614; 30
Till aktieägarna: utdelning ,, 30.000:—

Under sin verksamhet har bolaget utbetalat
till försäkringsägarna:

vinst öfver 13.000.000 Kr.
dödsfallsersättningar öfver 31.000.000 ,,
kapitalförsäkr.-belopp och
lifräntor öfver 11.200.000 ,, **Kr. 55.200.000**

Dugliga kvinnliga agenter antagas. 17

SINGER

SINGER SÖMMAR GULD I STRÖMMAR

8

Bildade damer och herrar erhålla
mycket god hel- och måltidsinackorde-
ring. Även extra matgäster mottagas.
Möbl. o. omöbl. rum för längre eller
kortare tid.

Obs! Gott bord. Piano.

Eriksonska Pensionatet

Drottninggat. 83, 2 tr.

55

P.A. COLLIJNS
BOMULLSVÄFNADER

STÖRSTA

URVAL

AF

BÄSTA SVENSKA
FABRIKAT

HOS HVARJE VÄLSORTERAD VÄFNADSHANDIARE

22

Brunnskurer i hemmen. 25

RADELIIUM

Undertecknad, som under flera år i lämpliga
fall, särskildt vid allmän svaghet, nervositet och
sömlöshet föreskrifvit drickandet af radioaktivt
vatten, framställt ur Aktiebolaget
Radioaktiva Vattens, Stockholm,
Radeliumelement och Radelium-
aktivatorer, har därvid ansett sig
kunna konstatera, att ifrågavarande
vatten haft en sakta men säkert
fortskridande, välgörande inver-
kan på dylika åkommor. Under
kuren har därjämte framgått,
hvilket jag förut haft tillfälle fram-
hålla, att det angifna radioaktiva
vattnet har en påtaglig regleran-
de inverkan på matsmältningsor-
ganens fuktationer.

Sundsvall den 4 april 1914

C. O. Elfström. Förste Stadsläkare.

Under 4 års tid har jag i min praktik vid fall af
äkta gikt och reumatiska åkommor ordinerat dricks-
kurer med starkt radioaktivt vatten från Aktiebola-
get Radioktiva Vattens Radeliumelement. Resulta-
tet har alltid varit godt, i många fall öfver all för-
väntan. Av vikt är att träffa för individen lämplig
dosering och att därefter icke i förtid afbryta kuren.

Eskilstuna den 15 Maj 1914.

Sigurd Blom. Stad-distriktsläkare.

AKTIEBOLAGET RADIOAKTIVA VATTEN

Riks 38 13 Brunkebergstorg 11, Stockholm Allm 16 1-0

HERTHA

I. ÅRGÅNG

15 NOVEMBER 1914

HÄFTE XVIII

Framtidens förtrupper.

Branden griper mer och mer omkring sig och en värld håller på att falla i spillror. Vad som skall växa upp ur förödelsen vet ingen. Så mycket är dock visst: det gamla kan inte komma igen som det var. På gott och ont har det dömt sig själv genom sin egen väldiga bankrutt.

Hur det gick därhän? Vidräkningen är inte lätt.

Allvarligare och djupare än någonsin förr har överallt i vår tid uppgiften tagits att skapa bättre och lyckligare samhällen. Själva namnet socialvetenskap talar om att samfundsförhållandena icke längre lämnas att gestalta sig som bäst de kunna, att ingående studier bedrivs för att göra det bästa av dem. Humanistiska synpunkter ha trängt igenom som aldrig förr och solidaritetskänslan mänskorna emellan utvecklats. I vetenskap och konst, diktning och liv har människan erkänts ett rum som aldrig tillförne.

Och allt detta har fört till det mest mänskoförhärjande, förödande krig, som någonsin rasat över världen! Helt sammanhangslöst, synes det.

Men orsaken är där, klar och tydlig. Mänskligheten har inte i sin helhet hunnit med i utvecklingen.

Mitt bland sociologiska och humanitära strävanden och en hög "kultur" lever ännu läran om den starkares rätt — vildens primitiva ståndpunkt.

Den är det, som dragit strecket över utvecklingen. Först inom folken själva, sedan i deras förhållanden utåt, till varandra.

Hade mänskorna på den punkten varit i nivå med tiden, hade inte tuklyvningen inom nationerna i män, som ha makt och bestämmanderätt, och kvinnor, som ha att finna sig i vad dessa bestämma, existerat längre. Inte håller den ena nationen skrivit bud för den andra. Och vi hade inte stått inför det förfärliga vi nu uppleva.

Det är detta vi ha att göra klart för oss; att med sammanstörtandet över oss söka reda ut.

Vi kvinnor komma då för vår del därtill, att vår strävan och kamp för det som kallats rättigheter varit en kamp att trots männens motstånd följa med i utvecklingen. Medvetet eller omedvetet har striden därvid kommit att stå om det orättfärdiga i styrkans rätt, brutaliteten däri ha vi själva alltför mycket lidit av.

Men därmed ha vi för vår del också satt fingret på den sjuka punkten i systemet för den av männen styrda staten och kämpat mot just det, som kommit utvecklingen att äventyras.

På det sättet är det kvinnorna, som inom nationerna vaknat till insikt om att makdens medel höra till det förkastliga och det förgångna. De känna att någon väg

måste finnas ut från detta hopplösa gamla, att det är en omöjlig anomali att nutidens människor föras emot varandra till slaktning, att vår kultur och vårt liv inte tillåter det.

Är det förmätet att hoppas och tro, att räddning härifrån kunde komma från kvinnorna? Den enbart manstyrda staten ger ingen garanti för framtiden. Nya fel och nya misstag skulle väl begås, när kvin-

norna kommo med, men männens maktlära skulle de knappast vara med om. Inte heller skulle de våldstider, som nu genomlidats, kunna komma tillbaka om det berodde på kvinnornas medbestämmande.

Som en ljusstråle på en förmörkad horisont lyser det hoppet genom de tunga tiderna.

Ett kvartsekel socialt arbete.

Ett företag som F. V. O. är samling och anpassning av mångas krafter och förmåga. Det som uppnås mätaren på insatsernas styrka och värde.

Därför blir blicken på Föreningens för Välgörenhetens Ordande nu tjugofemåriga verksamhet i första hand en mönstring av mänskorna. Vad som då ovederläggligt träder fram är den ledande och bärande roll kvinnorna haft i det stora arbetet.

Initiativet till bildandet av ett företag, som skulle råda bot på det kaos, i vilket så väl den allmänna som den enskilda "välgörenheten" i Stockholm befann sig för två, tre decennier tillbaka, togs av män. Direktör Ernst Beckman studerade i England de metoder, som där satts i gång för att ordna välgörenhetsarbetet, och dåvarande majoren Carl Lagercrantz gjorde liknande studier i Paris. Det blev denne senare, som hösten 1888 inbjöd intresserade till ett möte i frågan.

Nu var det kvinnorna kommo med. Fru Coraly Zethräus, född Grey, hade vid denna tid med största intresse satt sig in i hur organisationen "Verein gegen

Bettelei" fungerade i Hamburg och var betänkt på att söka få något i denna väg till stånd i Stockholm. Hon var med på det av major Lagercrantz ordnade mötet och blev som varmt intresserad av frågan invald i den kommitté, vilken av mötet tillsattes för att göra upp förslag till ett ordnande av välgörenheten i Stockholm. De tre övriga kommittémedlemmarna voro män, de inom F. V. O. senare verkamma kyrkoherden Evald Bergman, majoren Lagercrantz och rotemannen J. Nyström. Som adjungerade inkallades emellertid ytterligare i kommittén fyra personer, dåvarande överståthållaren friherre Gustaf Tamm, direktör Ernst Beckman, grevinnan Ebba Cronstedt och fru Agda Montelius. Härmed hade man fått in i arbetet två nya, goda kvinnliga krafter, av vilka den ena särskilt skulle bli av största betydelse för utvecklingen av företaget, — riktigare sagt under långa år den skapande, ledande och bärande inom föreningen. Ty det är den ställning Agda Montelius inom kort kom att intaga, brinnande av intresse för den sak hon tog i sina händer och energifullt outröttlig i arbetet.

Redan i början av 1889 hade kommittén sin plan klar: en centralbyrå, genom vilken det dittills spridda och oordnade välgörenhetsarbetet skulle samlas och organiseras. Upplysningar skulle där kunna lämnas om huvudstadens samtliga välgörenhetsinrättningar, tillförlitliga uppgifter insamlas om hjälpsökandes villkor och byrån stå till tjänst med råd angående bästa sättet att hjälpa dem, register uppläggas över kända yrkestiggare, liksom över arbetstagare och arbetsgivare, som önskade byråns bemedling. Genom skrifter och föredrag skulle insikter spridas i metoderna för ett i möjligaste måtto effektivt nödhjälpsarbete och i den mån möjligt var tillfälle till arbete beredas arbetsföra hjälpbehövande och föreningen till sist verka för åtgärder, som kunde anses ägnade att sanitärt, ekonomiskt och socialt höja de fattigare klasserna.

Detta blev också i stort taget riktlinjerna för den på senvåren 1889 konstituerade Föreningen för Välgörenhetens ordnande i Stockholm, och är det än. Efter dessa principer är det som arbetet fortgått ett fjärdedels sekel.

Den 1 oktober 1889 öppnade föreningen sin byrå i huset n:r 10 Lilla Nygatan; en välvillig gåva från bankir och fru C. G. Cervin till bestridande av organisationskostnaderna hade banat väg för saken.

Det var nu genom denna byrå, som det stora praktiska arbetet skulle sättas i gång och bedrivas. Och därvid är det som Agda Montelius och de med henne samarbetande kvinnliga krafterna burit den drygaste bördan — med en utan gensaga ovärderlig hjälp och det kraftigaste stöd av de intresserade män, som gingo i spetsen vid företagens bildande och sedan fort-

farande, tillsammans med ännu andra, som styrelseledamöter och funktionärer på olika sätt bidragit att föra saken framåt.

Redan 1892 åtog sig fru Montelius föreståndarskapet på centralbyrån. Den posten beklädde hon till helt nyligen, i nitton långa år, — oavlönad, något som egentligen är överflödigt att nämna här.

Nu ordnades byråarbetet på det nogaste och hela verksamheten efter ett genomtänkt system, enligt vilket samarbetets princip fick göra sig i eminent grad gällande. Redan tidigare hade fru Montelius fått genomfört ett förslag om ett två gånger i veckan sammanträdande arbetsutskott, bestående av styrelsemedlemmar och å byrån arbetande personer, inom vilket ansökningar skulle prövas. Detta utvecklade sig till det s. k. kommittéarbetet. Föreningens understödsverksamhet uppdelades på fyra kommittéer med var sin krets. Dessa kommittéer sammanträdde var sin dag i veckan, då alla viktiga frågor dryftas tillsammans med byråföreståndarinnan, vilken sitter som ordförande, och i förening med inkallade sakkunniga på välgörenhetsarbetets område, representanter för fattigvården och skyddsföreningen, diakonissor och andra bland de fattiga arbetande och med deras förhållande bekanta personer. Att på detta sätt den mest mångsidiga inblick i arbetet vinnes är givet.

Ledarna av dessa kommittéer, de kvinnliga kommittésekreterarna — oavlönade även de —, är det som utgjorde fru Montelius' fasta, tränade hjälptrupper, och det är bland dem man återfinner namnen Sigrid Netzel, Eva Thorssell, R. Scharp, E. Frestadius, L. Stierncrona, A. Ericsson, E. von Platen, Siri Wikström, Laura Netzel, E. Kullberg, Clara Boström, Ebba Pauli, Eva

Reuterskiöld, Ingeborg Rettig samt de två, som nu åtagit sig sin stora särskilda arbetsbörda, Ebba Wedberg och Gertrud af Klintberg, centralbyråns och slöjdavdelningens nuvarande föreståndarinnor.

Söker man reda ut förhållandet i arbetet mellan denna stab och byråns mångåriga föreståndarinna, fru Montelius, finner man, att kommittésekreterarna vittna om att föreståndarinnan med sin aldrig svikande energi, sitt lugna tålmod och sin eldande entusiasm fått dem med i arbetet på ett sätt de icke av sig själva skulle varit mäktiga, och att fru Montelius åter menar, att hennes kommittésekreterare givit henne med av sin arbetsvilja och arbetsglädje. Inte underligt att det blivit resultat att visa fram av ett samarbete med sådant underlag.

En av F. V. O:s tidigaste åtgärder var att upprätta en kommissionsavdelning och en platsförmedling, då föreningen framför allt såg sin uppgift i att så långt möjligt var bereda tillfälle till arbete. Sedan Stockholms stads arbetsförmedling upprättats, har vad F. V. O. vidkommer denna gren av hjälpverksamheten bortfallit. Egen arbetsgivare har emellertid F. V. O. alltifrån början varit. Det tidigare existerande sällskapet "De nödlidandes vänner", som haft till uppgift att skaffa arbete åt hjälpbehövande, uppgick vid F. V. O:s stiftande i föreningen. Härur är det som F. V. O:s slöjdavdelning vuxit fram, vilken sysselsätter så många händer och har egen försäljningslokal, där de förfärdigade arbetena avyttras. Numera är det sömnad och stickning, som lämnas ut genom avdelningen, namnet "slöjd"-avdelning har den kvar endast av den grund, att den ursprungligen anmäldes i handelsregistret under denna

beteckning, då den vid den tiden även upptog slöjdalster.

På denna avdelning är det som föreningen nu har att räkna med fröken Gertrud af Klintbergs energiska och uppoffrande arbete. Under hennes ledning har slöjdavdelningen faktiskt kommit till att bära sig, något som den förut inte gjorde. Bidragande härtill har varit, att avdelningen lyckats erhålla leveranser från såväl kommunens anstalter som för enskilda hem, beklädnadssällskap och fonder. Den senaste årsberättelsen visar, att till de 86 sömmerskor, 14 stickerskor och 1 skraddare, som under året erhållit arbete genom avdelningen, en sammanlagd summa av 10,792:29 kr. utbetalats i arbetslöner.

Slöjdavdelningens förra föreståndarinna, som skötte den de första tolv åren, var fröken I. Zethräus.

Ett av F. V. O:s företag, som av givna skäl direkt bäres av kvinnors insats och arbete, är barnhärberget vid Sättravik i Sörmland. Det är ett verkligt litet hem i en underbart vacker trakt vid sjön Ynggen, där en föreståndarinna, som barnen av sig själva kalla "mamma", sköter om sina 25 barn så att det lär vara en glädje att se hur de ta sig och frodas. Hemmet, som kommit till genom donationer av major Claes Adelsköld, är avsett för sjukliga och vanvårdade barn före skolålderns inträde; enligt donationsföreskrifterna skola emellertid åtminstone tre barn omhändertaras för längre tid, helst tills de hunnit få tjänst.

När fru Agda Montelius 1911 på grund av hälsoskäl måste draga sig tillbaka från det aktiva arbetet — hon står dock kvar som centralbyråns inspektor —, var det

fröken Ebba Wedberg som efterträdde henne på den ansvarsfulla posten som byråföreståndarinna. Hennes intresserade och dugande arbete har — liksom fröken Gertrud af Klintbergs — nyligen fått sitt yttre värdesättande genom tilldelande av medaljen Illis quorum, — något som naturligtvis långt före detta kommit fru Montelius till del.

Mycket skulle ännu vara att säga, om meningen vore att här ingå på F. V. O:s hela omfattande verksamhet eller att redogöra för de särskilda metoder, efter vilka föreningen strävat att fylla sin uppgift. Vad som avsetts med denna avgränsade överblick har varit, att nu, när föreningen firar sin kvartsekeltillvaro, nämna de kvinnors namn, som frivilligt och uthålligt burit dagens möda och tunga i det långa arbetet och som genom betydande personliga insatser tryckt sin prägel på föreningens hela utveckling. Först och sist är det därvid Agda Montelius' namn som tränger sig fram. Det är nog inte för mycket sagt, att hennes anda genomsyrat verket, att hennes energi och intresse livat medarbetare och lärjungar och att hennes ljusa tro — kanske mera än något annat — hjälpt att bära det hela fram genom oväntade bakslag och oundvikliga svårigheter

Ellen Kleman.

Glimtar utifrån.

En fredsmäklare. Den bekanta norska fabriksinspektrisen, fru Betzy Kjelsberg, vars synnerliga kapacitet länge varit erkänd, har på de senaste månaderna ådragit sig ytterligare uppmärksamhet och bifall. Hon sitter som enda kvinnliga ledamot i den statens arbetslöshetskommitté, som tillsattes vid krigsutbrottet, och har särskilt att sörja för användningen av de 200,000 kr., som staten har beviljat till igångsättande av arbete för kvinnor.

Men intressantare är ett annat av hennes värv, lyckligt fullbordat. I somras öppnade 800 arbetare strejk vid Nydalens fabriker i Kristiania. När detta tillstånd oförändrat hade räckt i ett par månader, erbjöd fru Kjelsberg sin bemedling, vilken genast antogs av bägge parterna, och efter ett intensivt arbete med konferenser och massmöten lyckades hon bilägga strejken.

Kan det uträknas med reguladetri, hur många personer av fru Kjelsbergs art som behövdes för att reda upp den ekonomiska misshällighet, som påstår mellan Europas stormakter?

Goethes kurs i citatmarknaden sjunker plötsligt och lågt, så fort krigstillstånd förklaras. Det vore en uppgift för den filologiska statistiken att med sifferkurvor åskådliggöra denna degraderingsprocess. När larmtrumman går och folket axlar gevär, då krymper tyska kulturens höge ledare ihop till en aktad mumie i lilla Weimars furstegravkällare. Han duger inte att följa med i fält, från honom stamma inga bevingade ord som kunde sväva över fanorna. I hans samlade skrifter bläddrar man förgäves efter den »Lantvärnsmannens avskedssuck» eller den »Hatsång mot England», som tillfredsställer nutidens lyriska behov och som verkligen också levereras färsk varje dag i hundratals varianter.

En blick tillbaka på hans levnadshållning verkar ej heller martialiskt livande. Välmenta och forcerade apologier sträva fåfängt att överkalka den anstötliga bilden av en diktare, som kylig och misstrogen betraktar sitt folks

hänfödda nationella resning, som förbjuder sin son att dra ut i det heliga frihetskriget och som efter vunnen seger äntligen gör ett slags ursäkt med ett beställt festspel för berlinarna, så oinspirerat allegoriskt att det bör ha verkat som en skopa vatten.

Men bjärtast lyser denna universella andes oförstånd om nationalistisk etikett ur en liten episod, som tilldrog sig i oktober 1813, strax efter folkslaktningen vid Leipzig, och vars skandalösa effekt avspeglas i tidens brevväxlingar. Då han som inkvarteringsvärd skulle motta en österrikisk general, trädde han denne till mötes prydd med hederslegionen, vilket inbragte honom en brutal och drastisk tillrättavising av den upprörde krigaren. Och efteråt chockerade han den preussiske ministern Wilhelm von Humboldt med bekännelsen att han inte begrep, hur man kunde lägga bort en orden, varmed man hedrats av en kejsare, därför att denne förlorat ett slag...

Det kan man kalla neutralitet! Sådan är som bekant inte tillåten inom krigförande nationer, och den elsassiske bonde, som vid krigsutbrottet i år satte upp en vit flagga på sin gård för att markera, att han önskade lämnas i fred av både tyskar och fransmän, blev skarpt recenserad för sin omedvetna Goetheparodi.

Men man skall ha upplevat dessa yttersta dagar och sett kulturländernas ljusaste andar störta huvudstupa in i strömmen, dikta trumslagarlyrik metervis och föra besinningslösa friskyttekampanjer i tidningsspalterna för att rätt innerligt fatta det upphöjda, det världsvälsignande i Goethes isolerade ståndpunkt. Han förnekade inte, att de andra gjorde sin plikt, men han fyllde sin högre plikt. De voro eolsharpor, på vilka tidens stormvind spelade sina rasande melodier; han stod rak i blåsten och skötte själv sitt instrument med de evighetstonande strängarna. »Goethe är för gammal och trög, han orkar inte följa med tiden», hånade småfolket; han var redan långt förbi, bortom alla folkslaktningar och illusoriska segrar. På vägen framåt skall han alltid vara att finna, fast näppeligen att hinna.

En som under de senaste månaderna be-

varat en sådan hållning, att den kan utan förlägenhet anropa Goethe som vittne, är tidskriften *Neues Frauenleben* i Wien. Den inleder sitt första novemberhäfte med följande välanbragta rader ur »Iphigenie auf Tauris»:

— — — — — Ein Mann,
Der beste selbst, gewöhnet seinen Geist
An Grausamkeit und macht sich auch zuletzt
Aus dem, was er verabscheut, ein Gesetz,
Wird aus Gewohnheit hart und fast unkenntlich.
Allein ein Weib steht stät auf e i n e m Sinn,
Den sie gefasst. Du rechnet sicherer
Auf sie im Guten wie im Bösen.

Härtill an knyter Leopoldine Kulka några milda och visa varningsord om den moraliska felvärdering, som uppstår ur krigstillståndets extas och de därvid exceptionellt starkt framspringande dygderna. »Hos de bästa uppkommer lätt den villfarelsen, att offret i och för sig avgör sakens storhet. Men vi måste erinra om att de stora oundvikliga offer, som bringas av modiga hjärtan, krävas av en återstod av barbari, som vi ännu icke blivit herrar över, att vi måste blöda för vårt fosterland icke emedan en evig lag utan emedan mänsklig ofullkomlighet pålägger oss det.» — — »Ve oss, om vi började akta mänskoliv ringare och betrakta kriget som skapare av kultur och liv, om vi icke fattade, att den storhet, som nu uppenbarar sig, är en frukt av ekonomiskt och andligt fredsarbete och att den stadiga utvecklingen, uppbyggandet ställer oss inför uppgifter, som kräva icke mindre hängivenhet, uthållighet, kraft och idealitet än den fruktansvärda förstörelse av fysiska och själsliga värden, som vi rysande uppleva i kriget».

Den enda glädje världen för ögonblicket erbjuder en oförvildad mänska är åsynen av de kvinnor, som våga fullfölja Iphigenies, den av Goethe skapade prästinnans, höga och impopulära värv.

Uniformerad redaktion. Till svar på mångfaldiga förfrågningar meddelar Minna Cauer i *Die Frauenbewegung* (1 nov.), att offentliga möten måste anmälas för militäröverkommandot och de föredrag, som skola hållas, insändas dit för att undergå

granskning. Ändringar och strykningar måste skrupulöst respekteras. Icke ett ord får tilläggas, att tala utan koncept är sålunda förbjudet. Tidningar stå under sträng censur, tidskrifter delvis likaså.

Under sådana förhållanden faller det av sig själv, fortsätter fru Cauer, att en hel mängd problem och socialpolitiska såväl som politiska frågor äro uteslutna från dryftning. Icke en darning på pennan förråder, att denna radikala oppositionsnatur med svårighet offerar sin eldsjäl på fosterlandets altare.

Liknande förordningar gälla naturligtvis i alla krigförande länder, och med full rätt, ty det ena barbariet passar till det andra. Vi få därför inte låta det irritera oss, att de trycksaker och brev, som nå oss från stormakterna, förete en egendomlig samstämmighet i tankar och uttryck (»detta oss påtvungna krig» o. s. v.), utan med djup medkänsla för de skrivande komma ihåg, att en militärperson håller i pennan.

De respektlösa. Fredssträvandena pågå oberoende av och parallellt med krigsförloppen (parallella linjer mötas dessvärre aldrig).

Rosika Schwimmer, den mest energiska av pacifister, har gjort sig mödan att resa över Atlanten och egenhändigt övverräcka åt Europas skyddsherre, mr Wilson, ett vidlyftigt och detaljerat förslag till fredsmäkling, vars anda och grundsatser förtjäna det varmaste erkännande men vars verkställande vi torde nödgas överlämna åt änglarna i himlen. Presidenten skulle, utan att avvakta anmodan om medling, sammankalla till Norge en kongress av regeringsrepresentanter från klart neutrala länder, vilken varje dag skulle tillställa de krigförande regeringarna anbud om intervention, ända tills det psykologiska ögonblicket för den ena eller andra vore inne. Till denna »övervakningskommitté» skulle sluta sig grupper av enskilda män och kvinnor för att debattera »världens framtida organisation». Det är här änglarna borde komma in. Vi befara eljest uppkomsten av nya krigsorsaker.

Men visst är, att Rosika Schwimmer har rätt i sin på det starkaste uttryckta övertygelse, att Europa måste gjudas om i anda

och former, om det vill undgå att upprepa sin nu iråkade bankrutt, och att de personer, som ha föranlett denna, icke synas skickade att åvägabringa någon reformation. Ett ordinärt fredsslut betyder, som man vet, utprickandet av de punkter på kartan, där branden nästa gång skall bryta ut. Det finns numera en del människor, som ha börjat tröttna på dessa spelpartier kring diplomaternas gröna bord. Men många äro de inte och mäktiga ej heller. Rosika Schwimmers plan förutsätter, att en överväldigande del av mänskligheten en vacker morgon hade vaknat och sett solen med nya ögon, ur vilka alla nattmarors skräck hade vikit bort. En ny religion är det som tarvas och ingen kommitté.

Om detta projekt, som nu vilar tryggt i mr Wilsons skrivbordslåda, i något kommande århundrade skulle framgrävas som exempel på en framsynthetens ljusglimt från ett skumt sekel, så är det skada, att det vanprydes av en liten historisk tvetydighet, som vi icke kunna låta passera oanmärkt. Bland de ganska plausibla skäl, som anföras för fredskongressens förläggande till Norge, förekommer även detta, att »Norge har givit världen en ovärderlig åskådningsundervisning vid sin skilsmässa från Sverge, vilken visar att om en nation verkligen inte önskar slåss, så kan den klara de kinkigaste frågor genom fredlig överenskommelse.» Vi fråga häpna: varför skulle Norge ha velat slåss, och vem skulle det ha slagits med? Var det Michelsen eller var det Oskar II, som fick titeln »fredsfurste» och ett album från Haag? Vår värderade men ofullständigt underrättade ungerska vän borde ha låtit oss få ett par blad med av den palmkvist hon inför all världen räcker vår granne. Det är uteslutande i den historiska korrekthetens intresse vi urgera denna punkt.

Från England höra vi åtminstone en dristig kvinnoröst, som trotsar den organiserade opinionen (för att bruka en ministeriell term) och påyrkar fred nu strax och utan vidare. Det är miss N. O'Shea, uttalande sig i insändare till *The Common Cause*. Hon har fått ampert svar på tal av en dam, som

påpekar, att »kirurgens kniv får inte hejdas, förrän den giftiga bölden är fullständigt bortskuren,» och att varje fredsförslag innan dess är inte bara dåraktigt utan farligt, ja rent av ett förräderi. »Låt oss tacka Gud, att vår väg är oss given så tydlig, att vi icke äro inblandade i detta förfärliga krig för några små och själviska syften, utan för de största ting vi känna — Frihet, Rättvisa, Vänskap och Heder.»

Men miss O'Shea är obofärdig. »Är det någon som verkligen tror», frågar hon, »att statsmän och diplomater leda sina länder i krig för små nationers skull? Ett krig som skall kunna lyckas måste vara ett populärt krig, och de små nationernas rättigheter, heder, ära, patriotism, frihet, rättvisa, alltihop det där är ypperliga fältrop och kommer oss att tappa huvudet och tjuta med massan. Jag tror, att den populära engelske general, som den 22 oktober 1912 sade: 'Tyskland kommer att slå till, när Tysklands timme har slagit... det är en utmärkt politik, mina herrar, och är eller borde vara varje nations politik, som är beredd att spela en roll i historien', hade bättre reda på de orsaker, som leda nationer till krig, än de som ännu inte ha klargjort för sig den roll, som är tilldelad små nationer och deras rättigheter.»

Man har inte observerat det förr, men så förhåller det sig: världens modigaste människor äro pacifister.

»Och såna ska ha rösträtt!» Amerika gör narr av oss. Tidningen Philadelphia North American bjuder på en teckning, där man mot en bakgrund märkt »Europa» ser en röra av män i vild batalj, under det mrs Pankhurst i förgrunden står och ser på med ett outforskligt uttryck i sitt gåtfulla ansikte.

Gentlemän emellan. Det är roligt att någon gång göra en titt in i Washingtons Capitolium och konstatera, att livet i detta lysande frihetens tempel rör sig i lika urbana former som den gamla världens riksförsamlingar uppvisa.

En dag i förra månaden improviserades

en liten rösträttsdebatt. Det var den republikanske representanten Mann från Illinois som bragte den å bane. Man höll på att uppgöra en författning för Filippinerna, och mr Mann påyrkade politiskt medborgarskap för Filippinernas kvinnor, tydligen inte i något sakligt syfte utan för att pröva herrar representanters ställning till principen. Demokraten Heflin från Alabama tog illa upp, beskyllde »gentlemannen från Illinois» för att spela politik och erinrade om att han hade sagt om en kvinna, som hade blivit skymfad vid den beryktade Washingtonparaden, att hon borde ha stannat hemma. Vad kvinnlig rösträtt beträffade, hade mr Heflin bara det att säga: »Våra fäders Gud bevara oss för sådan rutenhet!»

Mr Mann sökte förklara sitt tillvaratagna yttrande: »Vad jag påstod då och vad jag upprepar nu, det var att det inte lämpade sig för en ung flicka att paradera neråt Pennsylvania-avenyn mitt ibland en pöbelhop — demokratisk pöbel till på köpet — där hon hade all utsikt att bli skymfad.»

Skratt och harmfullt mummel livade mr Mann att fullfölja den skickligt turnerade attacken. Han gick fram mot mr Heflins plats och fortsatte: »Jag ansåg det bättre för den unga flickan att stanna hemma än delta i paraden, eftersom jag var rädd att gentlemannen från Alabama skulle ha fått syn på henne. Han skulle nämligen alldeles säkert ha skymfat henne.»

Gentlemannen från Alabama fräste naturligtvis upp som en tändsticka, och ett meningsutbyte av hög värmegrad uppstod, i vilket gentlemannen från Alabama förklarade gentlemannen från Illinois för lögnare och gentlemannen från Illinois påminde om att gentlemannen från Alabama vid ett föregående tillfälle hade hållit ett anförande om kvinnornas rösträtt, som var till den grad rätt, att det inte kunde tryckas i kongressens protokoll.

Denna intressanta principdebatt avlöpte fullkomligt fredligt. Inte en revolverknäpp hördes, och samtliga gentlemännen lämnade Capitolium oskadda,

Fredsminnen i krigstider.

En dag i september då tyskarnas härrar oemotståndliga vältrade in över Frankrikes gräns, då Rheims intagits, då Senlis skövlats, grep jag ett brevkort och skrev några ord till två mig närstående franska vänner i Paris. — Jag bad dem fly.

I detta ögonblick håller jag deras svar i min hand. Det kom från en nordengelsk stad, där mina rader slutligen nådde dem. "Skräckslagna", skriver den yngre av mina väninnor, "vid tyskarnas marsch på Paris, räddade vi oss, min mor och jag, hit upp till vänner." Ord liknande snyftningar avbryta meningarna: "Mitt hjärta blöder, mitt hjärta blöder." — Och det står där som om något varifrån man för alltid skilts: "Vi lämnade Paris med brustet hjärta".

Jag sitter och betraktar min väninnas kort. — Skall jag någonsin träffa henne mer där nere? Själv tror hon det väl knappt. Hon har funnit en ställning som "lecturer" vid den nordengelska stadens universitet. Hon kommer, tänker jag, att stanna där. Och dock har jag känt få människor som mer än hon älskade sin hembygd. Varje gata i Paris, varje sten nära nog var henne kär. Man förnam det städse i hennes eget hem bortom Luxembourg, vilket under ett av mina ungdomsår även blev mitt. Och jag känner ett mäktigt behov av att tacka för detta förgångna, för varje stund av behagligt samspråk vid cheminéens koleld, för en omtänksamhet, som följde mig ända in i mitt andra Pariserhem, kan jag säga, det Söderblomska.

Det är knappast mer än två år sedan

jag återsåg Paris. Jag fann då åter mina tvänne franska väninnor och deras hem. Det låg på samma plats. Det var sig ganska likt. Och utan svårighet, omgivna som vi voro av de gamla möblerna, de gamla bibelots på piano och étagèrer, förflyttade vi oss sexton långa år tillbaka och bröto samman det forna och det närvarande till ett fulltonigt helt. — Och nu!... Förunderligt! Kortet i min hand minner mig om allt varom krigets tunga järnportar slagits samman. Där äro människokonturer, profiler, gator, byggnader, perspektiv. — Lugné-Poé ger Peer Gynt, och Zola skymtar i ett oxöga, en Larroumet, en Faguet står i katedern, en Petit de Julleville med sin eleganta handrörelse och sakta svängning av lornjetten... Andra, mindre utplånade bilder komma: Neuilly och det Passy'ska hemmet med Frédéric Passy, medelpunkten, vithårig och vitskäggig, visande sina trädgårdsanläggningar, och yngsta dottern och mågen M. Mortet, som en gång vägrade mottaga chefsposten vid Bibliothèque S:te Geneviève, då den med nödvändighet måste skilja honom från det gamla Neuilly-hemmet. — Än tydligare ser jag Paul Passy, fonetikern. Litet kullrig över skuldrorna, lång, ljus, en nästan nordisk typ, skyndar han i regnvädet bulevarden framåt till Sorbonne med den korta regnkragen kastad över sig. Han är en allvarlig, varmt religiös man, sådan han också framstår i en bok, vari han skildrat vändpunkten i sitt liv och som han en dag stack i min hand med orden: "Visa den ej för de andra i kursen. Jag ger den icke åt alla."

Klarast framstå dock de personer jag

senast träffade där ute och särskilt en — M. Joseph Bédier.

Som personlighet beskrevs denne Gaston Paris' efterträdare första gången för mig av M. André Bellessort, då denne för ett tiotal år sedan vistades i Sverige. Det var en afton efter M. Becquerels Nobel-föreläsning i Stockholm, då M. Bellessort och jag gingo Strömgatan uppför. Vad som gav anledning till Bellessorts tankegång minns jag ej, men jag minns, hur han sade: "Ni borde lära känna M. Joseph Bédier", och hur han berättade om den beundransvärda blygsamhet, med vilken denne publicerat sitt senaste utomordentliga arbete.

Händelsen gjorde, att jag åter en gång kom till Paris och att jag då av en fransk vetenskapsman erhöll introduktionsbrev till M. Bédier. Under de år, som förflutit sedan mitt samtal med M. Bellessort, hade mina studier fört mig in på flera av de områden, där M. Bédier vandrat fram. Jag sände rekommendationen jämte en egen skrivelse på posten och erhöll ett svar sådant jag dittills aldrig fått av någon. Överflödig, sade M. Bédier däri, vore varje rekommendation då vi ju bägge intressera oss för — och här citerade han ett par rader ur en gammal chanson de geste, den jag för länge sedan behandlat i en liten uppsats —:

Den stackaren som sårad låg
invid en dunge, lövad, tätt.

Följande söndags morgon skyndade jag förbi Odéon, rue Soufflot framåt till M. Bédiers mottagning. Jag fördes in i en rymlig salong. Någon var inne, en annan väntade före mig. Jag hade tid att se mig omkring. Salongen vette utåt rue Soufflot, var avlång och

ljus och bar vittne om förfining och enkelhet. I den röda matta, som täckte golvet, syntes tydligt ränderna efter hur den vikits samman. På ena kortväggen stod ett piano. Därövanpå en taktmätare. Man kunde se framför sig en nio- tio-åring sitta och spela under dess knäpande. Golvets mitt upptogs av en grupp soffor och stolar kring ett bord, å vars ena sida, nära fönstret, var ställt ett kristallglas med några mörkröda, friska rosor. I soffan mitt emot rosorna låg en ljus sidenkudde med en lätt intryckning, och nedanför på golvet stod en låg, broderad pall. Man tyckte sig se husets härskarinna, med tåspetsen på pallens broderier, armen mot kudden, och lätt lutad över de mörkröda rosorna . . .

Dörren till vänster gick plötsligt upp, och på tröskeln stod en mager, lång, tämligen ljus man. Hade jag sett honom i myllret i Bibliothèque Nationale, skulle jag aldrig anat, att detta var M. Bédier. "Ni är författaren till det och det", sade han med sällsynt älskvärdhet, då vi trädde in i det enkla, bokuppfyllda arbetsrummet. Han bad mig sätta mig vid skrivbordets ena sida och slog sig själv ned snett emot. På bordet lågo buntar av korrektur och renytryck ur den fjärde och sista delen av hans berömda "Les légendes épiques", som kullkastar många sedan årtionden och årtionden med möda uppbyggda teorier om de fornfranska historiska dikternas ursprung. Och som mitt ärende till en viss grad stod i samband med detta hans arbete, kommo vi osökt att tala därom. Enkelt och öppenjärtigt berörde han den kritik det erhållit, och han tog härunder upp ett tunt papper från skrivbordet. "Detta", sade han, "är ett brev från Pio

Rajna. Han säger, att jag skövlut hans liv, omintetgjort hela hans livsverk". Det far härvid, så tycks det mig, en lätt skälving över hans uttrycksfulla drag. — Jag nämner Långfors, Suchier, såsom de där förstätt honom. Men Pio Rajnas brev för åter samtalen till motståndet. "De två senare delarna komma i höst", säger M. Bédier, "och då skall ni få se vilken storm det blir". — I de ark, som lågo därframme på bordet, funnos måhända redan då de ord jag senare så mycket beundrat i sista delen av "Les légendes", slutorden, där författaren säger, att om ett enda faktum stritt emot hans åsikt, han gärna tagit den tillbaka, "då jag", så falla hans ord, "tillhör dem som söka sanningen, ej segern". Men han anser sig ha funnit den sanning, för vilken han offrat mer än sju år av sitt liv. Och då det är en sanning, kan han i sin tur säga de stolta orden: "Jag ångarrar intet". — "Då jag slutat detta", tilllägger M. Bédier, "vill jag lägga det helt åsido, taga vid något alldeles annat. Jag har gjort så förr." Och samtalen glider in på Tristan och Isolde-sagan, på fabliaux-studier, på medeltida ringdanser. Innan jag lämnar M. Bédier, har han gett mig ett rekommendationskort till den kände folkloristen M. Paul Sébillot och tvänne andra vetenskapsmän. I dörren ber han mig återkomma ofta, varje söndag . . . Jag träffade M. Bédier blott ännu en gång. Han kom själmant fram till mig i en spårvagn, och jag fick då tillfälle att tacka honom. Det var också mycket jag hade honom att tacka för. Först och främst intrycket av honom själv. Vidare tillfället att träffa bland andra M. Paul Sébillot. Någon, jag tror M. d'Allemagne, har benämnt denne senare "den sympatiska sam-

laren och utgivaren av 'Les traditions populaires'". Han bodde i ett litet hôtel rätt avlägset, boulevard S. Marcel. Det var ett tämligen oansenligt tvåvåningshus mellan ett par enkla byggnader. Dörren öppnades vid ringning av en allvarlig medelålders tjänare, som genom tamburen och en ödlig sal förde mig in i den gamle bretagniske folkloristens arbetsrum. Det föll en dager nästan som från målade glasrutor in genom de bågige fönstren på ömse sidor om ett av rummets stora bokskåp med glasdörrar, innanför vilka otaliga små oktaver i röda band med guldtryck lågo på magen i dubbla rader innanför varandra. Från skrivbordet mitt i rummet reste sig en liten gråhårig, lagom fyllig och mycket vänlig gubbe. Nästan med kärlek tog han M. Bédiers visitkort och lade det bredvid sig på bordet, och rörande var hans önskan att kunna lämna alla slags upplysningar och hans belåtenhet, då han berättade om ett arbete, som för tillfället sysselsatte honom: Parispojknarnas lekar. "Ja", sade han och skakade på huvudet, "det är märkvärdigt, vad de kunna hitta på, de där pojkarna". Tydligast tecknar han sig emellertid mot en av sina skåpdörrar, då han ivrigt letar bland de små röda volymerna och då han i tamburen sträcker mig handen och enträget uppmanar mig att skriva till honom om varje uppgift jag önskar. — Det var över detta en fläkt från fransk, oberörd landsbygd, som följde mig till det ögonblick, då porten stängdes och jag åter befann mig på den jämförelsevis livliga boulevard S. Marcel. —

Konturer, människoprofiler, intelligentas sympatiska, utsökta, mellan kyrkspiror och katedraler, kupoler och fontäner . . . Jag

minnes er med tacksamhet så som jag då såg er. Stod jag invid Sainte Genevièves gyllene skrin eller på Seinestranden med Notre Dames profil inför mig, blandade sig i min syn närvaron av den franska kultur och intelligens jag lärt känna. Och som en sammanfattning av denna kultur dyker i detta ögonblick upp för mig, vid sidan av Louvren, vid sidan av allt övrigt, Chantilly med de snövita urnorna vid mynningen till den klippta parkalléns nästan oändliga perspektiv, med Fouquets härliga miniatyrer till Etienne Chevaliers bönbok och framför allt det franska porträttgalleriet, raden av de intelligenta, upphöjda personligheter det rymmer — en Sully, en Marguerite de Valois, en Jeanne d'Albret — och där den nutida kulturens män och kvinnor blicka upp till gångna tiders. —

Brevkortet — det ligger ännu framför mig — Och jag tycker mig höra huru krigets järnportar slås samman om allt som därnere var mig värdefullt.

Kerstin Hård af Segerstad.

Ett välvilligt erbjudande. För ett allmänare bidragande till landstormsmännens beklädnad och ökning av Röda Korsets persedelförråd har firman Singer C:o Symaskins-Aktiebolag givit ett uppslag, varigenom en större publik vid sidan av de nu hårt ansträngda kvinnoföreningarna kan bidra till förfärdigandet av nödvändiga persedlar, speciellt till behövande landstormsmän. Firman har genom ett par ledande föreningar i Stockholm erbjudit sig att i sina runt om i landet befintliga butikslokaler ställa symaskiner gratis till de personers disposition, som äro villiga att sy för uppgivna ändamål men icke ha tillgång till lämplig symaskin.

Whitlockska studiestipendiet.

Artikeln om "Våra studiestipendier" i Herthas sista häfte, som var en redogörelse för sådana stipendier, vilka äro knutna till en viss undervisningsanstalt eller utgå från fristående understöds-kassor, för osökt tanken till den första enskilda stipendiedonation, som ställdes till Fredrika-Bremer-Förbundets förfogande.

En av huvudpunkterna på det 1884 stiftade förbundets program var att verka för bildandet av stipendiefonder för kvinnor i syfte att bereda dem utväg till självförsörjning, en av Esselde varmt omhulad tanke. Men varifrån skulle pengarna komma?

Då kom från enskilt håll den första gåvan. Det var fru Sophie Whitlock, då förbundets sekreterare, som den 6 april 1887 överlämnade till förbundsstyrelsen ett gåvobrev, dagtecknat den 8 januari samma år, vari en summa av 2,961 kr. och 30 öre utfästes som grundplåt för ett studiestipendium för kvinnor med en ränta tillsvidare garanterad till 6 %. Nu har summan vuxit till ett belopp av 5,600 kr.

Fondens förvaltning åtog sig givarinnan själv, varför den icke ingått i förbundets stipendieinstitution. Stadgandena gå ut på att stipendiet skall tilldelas en arbetsam och begåvad ung kvinna, företrädesvis varande eller blivande lärarinna, som antingen genomgått treårig kurs i Högre lärarinneseminariet, avlagt studentexamen eller förvärvat motsvarande, bestyrkt kunskapsmått. Det kan innehåsa i tre, högst fem år.

Med vilken tacksamhet förbundet mottog gåvobrevet på denna första stipendiefond kan lätt tänkas. Liksom till vilken välsignelse den varit för alla de lärarinnor, som under årens lopp fått uppbära det Whitlockska stipendiet.

Stockholms Kvinnliga Skytteförening.

I dessa kristider vilar ett tungt ansvar på oss kvinnor. Vi måste vara beredda på att kunna övertaga manliga sysslor och lita på oss själva. Vid dylika tillfällen blir det klart, att kvinnornas övning i handhavandet av skjutvapen är av stor betydelse. Verkligheten har i otaliga fall övertygat oss därom. Dagspressen förtäljer ofta om kvinnor, som modigt begagnat sin skjutskicklighet till självförsvaret och därigenom räddat sig ur en vådlig situation.

Medvetandet om kännedom i vapnets bruk tillika med skjutskicklighet skänker en känsla av trygghet och säkerhet samt ger ett kraftigt stöd åt den i fysiskt avseende ofta underlägsna kvinnan.

Även i fredstid är skjutskicklighet för kvinnan av en viss betydelse, särskilt för de i ensliga trakter boende folkskollärarinnorna m. fl. andra, vilkas övergivna ställning även blivit påpekad inför riksdagen.

Genom organiserade skytteföreningar har också tillfälle beretts för den svenska kvinnan att grundligt utbilda sig i skjutning, och genom dem har även intresset väckts för en del sociala arbeten, som väl behöva kvinnliga förmågor till sin disposition.

Stockholms Kvinnliga Skytteförening började sin verksamhet i januari 1914 och anordnade då skjutövningar i gymnastikhuset vid Positionsartilleriet. Det omfattades genast med stort intresse, och där samlades kvinnor från alla samhällsklasser och av alla åldrar — unga skolflickor, gamla, gråhåriga damer — och där un-

dervisades noggrant i vapnets bruk. Från att med geväret i riktställning lära sig de enklaste grunderna övas eleven att på fri hand sköta och handhava geväret i olika ställningar och i högsta klassen att självständigt målskjuta.

I slutet av april lämnades gymnastiksalen, och skjutningarna i det fria togo sin början ute vid Brevik på Lidingön. Breviksbolaget har fritt upplåtit mark, och skjutbanan har ett idylliskt och naturskönt läge i en dalsänka, där skogen skyddar för störande vindar, där luften är klar och ren och där övningarna kunna bedrivas utan avbrott. Banan lämnar utrymme för 50 skyttar samtidigt, och övningar pågå nu intill december varje söndag mellan kl. 1—3 e. m. Där skjutes med pistol och salongsgevärd på 15 meters avstånd, och för att bli kvalificerad till 2:dra klassen fordras att med 10 skott mot 10-ringad precisionstavla uppnå 35 poäng. Föreningen har låtit göra ett smakfullt skyttemärke i form av en rund knapp i oxiderat silver, komponerad av artisten André. För att erövra denna ärofulla trofé fordras att under 2 dagar uppnå 85 poäng i 10 skott, d. v. s. 5 mot tavla och 5 mot figur, varvid varje träff räknas som 10 poäng. Insatsen för varje skjutning är 25 öre.

Gevären smattra friskt mot de små vita tavlorna, damerna föra sina vapen med säkerhet och precision. Det är med glädje och varm energi som våra kvinnliga skyttar omfatta sin både allvarliga och kända sport, vilken säkert torde bli till stor nytta även i det praktiska livet.

Flera tävlingar ha redan ägt rum, och

"mästerskytten" hittills på salongsgevär uppnådde 94 poäng av 100 möjliga.

För dem som önska skjuta med mausergevär finns en skjutbana utanför Karlberg, vilken tillhör Kungsholmens skyttegille och där skjutningar pågå varje söndag hela året.

Föredrag om gevärets konstruktion och skötsel, om kulbanan, om ansvaret för olyckors förekomst o. s. v. komma att hållas av de kvinnliga instruktörerna, vilkas antal, glädjande nog, redan uppgår till 50. Föreningen räknar nu 800 passiva och 700 aktiva medlemmar, vilket visar, att den kvinnliga skytterörelsen i Stockholm omfattats med stor hänförelse. Att medlemsantalet blivit så stort och att föreningens verksamhet är så livaktig, beror till allra största delen på dess ordförande, fröken Ida Blomstedt, vilken på ett energiskt och synnerligen förtjänstfullt sätt leder föreningens strävan framåt. Själv är hon alltid med vid alla skjutningar, undervisar och upplyser samt har ett vänligt ord till var och en.

Utom ordföranden består föreningens styrelse av fru Ester Wallenberg, vice ordförande, fröken Margareta Fleming, sekreterare, doktorinnan Signe Kallenberg, kassaförvaltare, samt övriga styrelsemedlemmar, fröken Valborg Lagervall, fröken Jenny Wallroth och fru Ingrid Alin. Suppleanter äro fröknarna Helga Blomstedt och Louise Palander av Vega.

Även i en stor del landsortsstäder ha redan skytteföreningar bildats med samma stadgar som S. K. S. — Som årstiden nu gör det svårt att fortsätta med skjutningarna vid Brevik, vore det önskvärt, att föreningen kunde få någon lämplig inomhuslokal, där den finge bedriva sin

verksamhet, och den hoppas också att snart lyckas uppbringa en sådan. För närvarande är det således ej ordnat för vintern, men föreningen tänker sig att inom kort få sin lokalfråga avgjord.

Anmälningar om inträde i Skytteföreningen mottagas hos sekreteraren, fröken Margareta Fleming, Stureplan 2, där även övriga upplysningar erhållas. Medlemsavgiften per år är 1 kr.

*Eva von Holst
f. Mörner.*

Fredrika Bremers staty. Det har frågats: när kommer Fredrika-Bremerstatyn? Från initierat håll låter man veta, att den till statyn insamlade summan redan är ganska betydande, ehuru ännu mycket mera behövs för ändamålet. Kommitténs aktion har emellertid av lättförklarliga skäl under det senaste året icke varit av samma intensitet som under det föregående; kvinnornas ekonomiska krafter togos ju detta sista år i anspråk för en insamling, som måste föreligga avslutad inom en bestämd tidpunkt och vilken även den gagnade kvinnornas sak — insamlingen för det baltiska Årsta.

Denna höst ärnade kommittén åter börja ett livligare arbete, då den nuvarande kristiden inträdde och tvingade till att ännu en gång uppskjuta. Det gjordes i den vissa övertygelsen, att Fredrika Bremer helt säkert skulle varit den första att mena, att i dessa dagar finnas andra uppgifter, vilka måste gå främst, — som arbetet att bistå de nödställda hemmen.

Våra studiestipendier. I artikeln med detta namn i vårt sista häfte hade genom förbiseende Ellen Fries' minnesfond uppgivits belöpa sig till 10,000 kr. Revisionsberättelsen för 1913 visar ett belopp av kr. 6,191:95.

När Uppsala var bäst.

Vem känner icke "överstinnan", Sveriges ryktbaraste överstinna: överstinnan Malla Montgomery Silfverstolpe, och för vem skulle inte fru Alida Knös, första stämman i "de små Knösarnas" harmoniska duett, vara välbekant!?

Det hände sig så, att dessa tvenne historiska fruar på 1840-talet — hur långt inpå det föregående och efterföljande decenniet är ej utforskat — slagit upp sina bopålar på Kungsängsgatan i Uppsala i nära grannskap till varandra, ja så nära att en daglig och stundlig samtrafik familjerna emellan kunnat upprätthållas, liksom ett konsekvent genomfört hälftenbruk i fråga om böcker, musikalier, sorghattar och andra lätt flyttbara mobilier, vari vänner och bekanta böra inberäknas. Inte en katt en gång kunde osedd av den ena slinka in genom den andras port, hur mycket svårare då för en tvåbent umgängesvän, vare sig fru eller fröken, professor eller magister, att obemärkt för grannen ringa på klocksträngen mitt emot.

Och lika väl som varje not, som anslogs på grannpianot, trängde in genom "genboernes" öppna fönster, lika väl förnams ömsesidigt varje ton, som vibrerade på de andras hjärtesträngar.

Säkerligen har aldrig det gamla heder-

* Med författarens och förläggarens benägna tillåtelse meddelas här inledningskapitlet till Lotten Dahlgrens nya memoarbok *Grannarna på Kungsängsgatan*, vilken inom kort utkommer på Wahlström & Widstrands förlag. Det har just nu ett särskilt behag att från dagens nervslitande sensationer vila en stund i denna »piccolo mondo antico».

värda katekesordet om "goda vänner, trogna grannar och mera sådant" bättre tillämpats. Ja, för att tala med H. C. Andersen: det var ett par riktiga grannfamiljer.

Ändå var de båda hemmens yttre karaktär liksom husmödrarnas inre så olika som möjligt. Överstinnan förde ett stort och efter tidens fordringar magnifikt hus, värdigt upprätthållande den Silfverstolpeska salongens traditioner. Fru Alidas lägenhet omfattade två à tre små rum, där "böcker, blommor och småsaker", som allbekant är, utgjorde det viktigaste husgerådet. Den barnlösa fru Silfverstolpes öde var ju att framleva sina dagar i mitten av en stor familj och med alla en sådans bekymmer och ansvar tyngande hennes axlar. Vid ifrågavarande tid bestod den permanenta hemkretsen av systemen, grevinnan Wrangel, systerdöttrarna, Amelie och Ava Wrangel, samt det gamla husinventariet, fru Emilie von der Burg.

De små Knösarna voro bara fru Alida och hennes Thekla, och vad de ägde av detta livets goda räckte rakt inte till för fler, ja knappt för de två en gång. Men lyckligt för dem hyllade de, i motsats till den goda väninnan näst intill, blomstrens på marken och fåglarnas under fästet lättvindiga moral: att aldrig sörja för morgondagen. Ty lika påfallande den något tunga och tragiska läggningen i Mallas väsen var, lika fladdrande och fjärilslätt syntes hennes grannfru taga livet med dess stora och små glädje- och sorgemöten.

Beträffande den Knösska lägenheten på Kungsängsgatan är ännu ett att anmärka:

där fanns, utom den av de båda Theklorna bebodda delen av våningen, ytterligare två små rum, skilda från de övriga genom en av ett skåp tillbommad dörr. Dessa rum voro avsedda att uthyras åt studenter och deras gelikar. Under 1840-talets första år finna vi därstädes inhyst en ung man, som fyllde en lika viktig roll i universitetsstadens sällskapsliv som de poetiska värdinnorna: det var musikern och esteten, fil. magistern och sånganförelaren **Jakob Axel Josephson**.

Det omnämnda skåpet, som så diskret skilde ungarlsdubblotten och jungfruburen åt, var endast en fiktiv gränsmur, den förtroendefulla vänskap som etablerats mellan hyresgäst och värdfolk visste ej av några skrankor. Även om den förre måste ta en liten omväg genom farstun för att komma in i våningen bredvid, kunde han vara säker på att passagen alltid var fri till Knösarnas små förmak, liksom till deras hjärtekamrar. I grannarnas på Kungängsgatan privilegierade krets var den mörklagde, komponerande och poetiserande magistern upptagen som självskriven medlem, värderad och avhållen i det personliga umgänget, saknad när han drog sina färde.

Hur betydelsefull för Josephsons hela utveckling var icke den förtroliga gemenskapen med detta själfulla grannskap! Där genomlevde han sin ungdoms rikaste fröjder, där dess djupaste smärta. Men även denna förljuvades av den balsam, som vänskapens och sympatiens lena hand förstod att gjuta i såret.

Naturligen rymde grannskapets krönika åtskilligt romanstoff, och en romanhjältinna fanns, utrustad med en sådans hela romantiska charm. Det var icke Thekla,

fru Alidas poetiska och eteriska dotter, hon har väl vetat gömma sin roman inom eget bröst och själmant tillmätt sig vännans och tröstarinnans sekundära roll, nöjande sig med att vara den "Frau Minnetrost", som fann sin lycka i att försjunka i andras glädje och sorger som om de varit hennes egna. Nej, för att finna hjältinnan måste vi gå över till grannens och söka rätt på ägarinnan till den ljuva stämman, vilken ibland om sommaraftnarna, när fönstren stodo öppna, kunde väcka den dåsigst slumrande Kungängsgatan med makten av sitt väljud. Sångerskans namn är för de i Uppsalas musikaliska historia initierade lätt gissat: **Ava Wrangel**, överstinnans systerdotter. Vilken klang blott i namnet!

Ava Wrangel, vilken beskrives som lika god, naturlig och älskvärd som hon var vacker och talangfull, hörde till de unga kvinnor, vars öde det var att krossa många mäns hjärtan. Hennes okonstlade behag och sällsynt sympatiska stämma verkade oemotståndligt förtrollande på manliga åhörare.

Den intressante unge Byron, Gluntarnes skald, hade även han en gång varit under förtrollningen. Ava till ära lät han ofta sin lyra tona, ja är det ej hennes bild man gärna vill identifiera med det flickideal, som i så elegiska toner besjunges i "Magisterns flamma"?

O! "var du är, jag frågar flyktig vorden",
Skönaste hägring på min ungdoms himmel!
Flydde med dig ock hoppet bort från jorden
Följer dock minnet mig i världens vimmel.

Ack, men addio,

Idolo mio!

Ej en ton mer sjunger jag om dig.
Ty jag fruktar, att den gamla gnistan
Lever under askan än.

Men inte blott studenter, magistrar och docenter skulle falla till föga för den älskliga sångerskans tjuskraft, även professorer, ja stadiga andans män kände änklings-sorgerna domna bort vid lyssnandet till tonerna ur hennes strupe. Ack, hur oändligt mycket bekymmer vållade ej systerdotterns många friare och motsvarande antal korgar moster Malla, allesammans samvetsgrant bokförda i dennas memoarer!

Fru Alidas hyresgäst undgick icke de mångas öde. Att magister Josephson led av en hopplös kärlek till Ava Wrangel var en offentlig hemlighet, delad med grannar, vänner och kamrater.

Löjen och tårar, familjefröjder och hjärtesorger, allt var ju gemensam egendom i dessa patriarkaliska tider.

I den unge musikerns fall som i de övrigas blev tiden den store läkaren. Vi veta att Ava Wrangels försmådda friare den ena efter den andra efter en kortare eller längre tidrymd sökte och erhöillo tröst på annat håll. Men hennes bild, omskimerad med den tidigt bortgångnas förklaring, blev därför icke förgäten. "Ljuvliga minne, följ mig, följ mig genom livet hän", sjunger magistern om sin flamma, och denna åkallan har säkert funnit gensvar hos alla dem, som älskat och beundrat den sålunda besjungna.

"Den bästa av sitt kön", så har Josephson karakteriserat henne, som han älskade att kalla sin "sånggudinna", och i ord och toner prisar han "den harmoni som lever i hennes både inre och yttre kvinnlighet". För honom personifierade Ava Wrangel sångens själ, den varåt han i sina kompositioner sökt giva harmonisk gestaltning. Till och med Jenny Lind, den

största av alla sångkonstnärer, tillfredsstälde icke vid visans återgivande på samma sätt som Ava den granntyckte. Åtminstone omedelbart efter det Jennys röst i utlandet erhållit den konstnärliga fulländningen, anmärker Josephson, att visan, såsom hon då sjöng den, "förlorat mycket av ögonblickets omedvetna inspiration", under det att Ava, vars röst aldrig nått någon utbildad konstfärdighet, förstod inlägga i sin sång just detta säregna, som hörde till visans väsen.

Såsom Vårvisan — "Jublande skaror" — klingade från Avas läppar, så skulle aldrig kompositören sedan höra den klinga. "Sångerskan blev", har han yttrat, "visans goda genius, som vakar över dess heliga flamma med inspirationens vård".

Ej att undra på om denna samklang mellan exekutris och kompositör skulle verka tändande på den senares så väl känslor som fantasi och komma allt som hos honom fanns av musikalisk kraft att slå ut i blom. Så var fröken Ava Wrangel den kvinnliga stödspelaren, liksom Gunnar Wennerberg var den manliga, i den elitkör, som Josephson under dessa år samlat omkring sig, känd i Uppsalas musikvärld under namnet "Lilla sällskapet", detta "andligt-klassiskt-musikaliska sällskap", vilket visste ge en sådan fulländad form åt anförarens drömda ideal av "den levande sången". Sedermera, då han hade tillfälle lyssna till samma klassiska verk, som det lilla Uppsalasällskapet brukade tolka, utförda av Tysklands främsta artister under en Mendelssohns och andra stora musicis anförande, vilka ljuva och vemodsfyllda minnen skulle då ej väckas i åhörarens bröst, ekon av gamla kära toner, vilka i hans tanke "i renhet, höghet

och innerlighet" väl kunde mäta sig med samtidens yppersta!

*

Men om i "sångens stad" musiken var sällskapslivets finaste blomma, fanns där mycket annat skönt att bjuda en ung man med behov av vänskap och sympati samt sällskaplig läggning. I denna den oinskränkta gästfrihetens och de öppna tamburdörrarnas gyllene tid var grannförhållandet icke inskränkt till en viss gata eller ett visst kvarter, nej, det omfattade hela Fyrisstaden. Hela Uppsala var som en enda grannfamilj, där de privilegierade oanmälda kunde gå ut och in. Till dessa privilegierade hörde magistern i Theklornas lilla dubblett.

Först var det Vasaborgen på sin höjd, inom vars murar liksom över hela staden landshövding von Kræmer förde sin älskvärdigt myndiga spira. Såsom musiklärare för den Kræmerska ungdomen och såsom vän till familjen i gemen hade Josephson under sina Uppsalaår ett andra hem i detta glada gästfria hus, vare sig huvudkvartret var stationerat å Uppsala slott eller å någon av egendomarna Taxnäs i Uppland och Stenhammar i Södermanland.

På ett något lägre plan än det dominerande landshövdingensresidenset ur lokal-synpunkt betraktat, men andligen taget sträckande takåsen högt över universitetsstadens alla övriga skorstenar, låg den historiska Geijerska gården. Här hade Josephson lyckan att höra till stamgästerna, att få sola sig i ljuset av den store tänkarens på en gång så genialt storstilade och så rent mänskliga personlighet, att vara en av riddarne av det runda divansbordet, vid vilket fru Anna Lisa med

så mycken värdighet och grace presidernade, och att ackompanjera Agnes Geijers själfulla sång på samma piano, som så ofta vibrerade under hennes faders skymningsfantasier. För övrigt tävlade Agnes med Ava om primadonnavärdigheten inom "Lilla sällskapet", ifall någon rivaliserande tävlan kunde komma ifråga inom denna i dubbel mening harmoniska sammanslutning.

Vidare ha vi det andra illustra skaldhemmet, det Atterbomska, där diktaren och hans Ebba samt deras änglasköna barn framlevde sin poetiska tillvaro, något störd blott av de missljud som kallas kroppsliga krämpor och en otillräcklig professorslön, men med vidöppna dörrar och varma servietter hälsande på traditionellt Uppsalamanér de påhälsande vännerna.

Men varför räkna upp dem alla? Nämner man en, framträda de allesammans för ens inre syn, dessa välkända professorsfamiljer, gripande in i och smältande i varandra till ett melodiskt helt liksom stämmorna i en symfoni.

Ett utomordentligt viktigt element i samlivet återstår att nämna, det till vilket den meromtalande unge magistern hörde: löshästarnas.

Numerärt dominera dessa alltid i ett akademiskt samhälle, men vid denna tid höjde de sig i kraft av sina många framstående egenskaper huvudet över allt folket. Det var den Wennerbergska studenttiden med dess rikedom på genialiska och talangfulla, sjungande och skaldande ungdomar, blivande män i staten, nu genomgående sina första lärospån i fint vett och bildad sällskapston i fru Silfverstolpes salong och fru Alida Knös' blomuppfyllda

små förmak. "Kotteriet", den studentikosa kamratkrets, för vilken Wennerberg angav tonen liksom Josephsons taktpinne gjorde det inom "Lilla sällskapet", var här upptaget som eget barn, och de förtroliga dopnamnen Gunnar, Richard, Julius, Theodor, Herman, Axel, Adrian, Reinhold, och vad kotterimedlemmarna allt må heta, vilka utan vidhängande akademiska titlar svävade i luften i denna annars uteslutande åt det feminina elementet helgade värld, talade om ett umgänge ej blott inskränkt till festtillfällen utan till det intima vardagslaget.

Dit hörde givetvis andra äldre och yngre akademiska medborgare, de senare i synnerhet talrikt representerade. Böttiger, inte som de ovanuppräknade en av de uppgående stjärnorna, utan en redan i zenit klart strålande planet; Ribbing, filosofen och skeptikern, vilkens världsåskådning, synnerligast i fråga om begreppet *nästån*, av kretsens unga damer helt ohöviskt brukade stämplas med epitetet: skvalleraktighet; Sundberg och Beckman, svenska kyrkans blivande stödjepelare, kraftigt höjande sina stämmor när det gällde i sång eller tal hävda det unga Sveriges ära. — Nej, här må vi stanna, hänvisande till historien och universitetskatalogen. Allt som allt ett högt begåvat, intressant och harmoniskt släkte, varpå det för en senare långt mer orosfylld och komplicerad tidsålder skulle bli en vila att tänka tillbaka.

*

Ändå, hur väl har ej "Gluntarnes" skald förstått att gripa stämningen, då han besjunger ett "Arkadien" som varit och

farit! Vid den åsyftade tiden förnams även här tecken till upplösning. Ett då, ej ett nu var det tidsbegrepp, som t. o. m. av de unga vemodigt började förbindas med de skönaste och lyckligaste Uppsalaåren.

Examens- och framtidsfunderingar verka distraherande på kotteriets glada bröder och kamratmötena bliva sällsyntare; inom familjerna göra på olika sätt de skingrande tendenserna sig märkbara, ja, allförenaren musiken börjar också den att svika. En halssjukdom tvang för en längre tid Ava Wrangel till absolut tystnad, och när stämman återkommit, stod hon själv i begrepp att försvinna. Agnes Geijers musikaliska intressen hade för tillfället fått vika för de mer personliga, den egna kärleksromanen. Först och främst var det sånganförelaren-kapellmästaren, som fällde kommandostaven.

Med svidande hjärta hade magister Josephson en vacker dag mot vårsidan sagt upp sin kära dubblett hos de små Knösarna. Han "ville bort, långt bort!" Tanken på utkomsten måste också tagas i betraktande, och en erbjuden privat musiklärarpost på en egendom i Östergötland antogs därför beredvilligt.

Midsommardagen 1843 lämnade han Uppsala för en längre tid, "kanske för en mycket lång tid!" skriver han i sin dagbok, tilläggande: "Det är gott att sakna djupt, man äger då något, är verkligen rik. Knösens så ömma, så varma, så deltagande! Jag lämnade ett kärt hem. Ännu i fönstret hos grannarna en avskeds-skymt!" — — — —

Lotten Dahlgren.

Notiser från bokvärlden.

Lars Levi Læstadius. En nykterhets-kämpe i höga Norden av *Elisabeth Curtelius*. J. M. Lindblads förlag.

Den märkliga norrländska prästsläkten Læstadius' kärleksfulla biograf, Elisabeth Curtelius, har nu utgivit den tredje av sina Læstadiusteckningar, kämpen Lars Levis bild. I sin väldiga kraft träder han framom de två begåvade, älskade bröderna, filosofen-lappmarksprästen Carl Eric och den glade, ödmjuka lappmissionären Petrus, vilkas drag hon förut återgivit.

Det är icke Læstadianismens lärofader som sådan förf. tecknar, utan Lars Levi Læstadius i hans jättekamp med brännvinsfloden, som höll på att fördränka lappfolket. Som en klippa står han i vägen och får syndafloren att bryta sig. Det finns intet av den traditionelle nykterhetspredikantens dogmatiska fraser hos honom han vet, att vildmarksbarnen tar han inte på det sättet. Men andlöst lyssnande följa de med, när han talar till dem sina egna flammande ord, och han vet vad han gör, när han brukar sina mustiga bilder. De bita sig fast hos de fantasirika lyssnarna och komma den annars föga kräsne lappen att i rent fysiskt äckel vända sig bort från det, för vilket han tidigare var redo att sälja sin själ.

Elisabeth Curtelius citerar ofta Lars Levi ordagrant och får honom därmed i hela hans urkraft fram för läsaren. Av den framstående naturforskaren, ledamoten av flere vetenskapliga samfund och författaren till bemärkta avhandlingar och uppsatser på den deskriptiva botanikens och växtgeografiens områden, som inte ens under den stora väckelsens dagar försummade sina botaniska exkursioner, ger hon oss en hastig glimt. Som bakgrund till den väldige mannens gestalt skimtar Karesuandos karga, frusna jord uppe mellan Köngämä och Muonio älvar vid Finlands och Norges gräns, där han framlevde tjugofem år av sitt liv i kamp och strid,

torftighet och försakelse, i ett äktenskap vilket han säger tycktes honom "som det enda verkliga i livets dröm".

Kanske är det nödvändigt att känna och älska denna fattiga trakt så som Elisabeth Curtelius för att kunna som hon så på en gång kärvt och ömt teckna Lars Levi Læstadii livsbild.

Ebba Stjerne, Eva Skytte och de andra. Roman af *Mathilda Malling*. Albert Bonniers förlag.

Antingen bör man ha läst Mathilda Mallings tidigare Skytteböcker eller ha ett sällsynt sinne för genealogi för att kunna orientera sig bland alla de medlemmar av familjerna Stjerne, Skytte, Carter och Hellwer, vilka burdust ramla över en när man öppnar denna med fermeté skrivna bok av den vana författarinnan. Samtligas öden äro egentligen också blott en fortsättning, som inte får något slut, varför man med stor visshet ser fram emot en ny Skyttebok, vilken åter kan följas av en annan, då det inte saknas unga familjemedlemmar, som ha framtiden för sig.

Det är länge sedan Mathilda Malling skrev sin roman om Förste Konsuln. Men så har hon också hunnit med många böcker se'n dess!

Signild. Tankekedja. Roman av *Anna Wahlenberg*. Albert Bonniers förlag.

Anna Wahlenberg har funnit ett särskilt sätt att skriva böcker på, Hon prövade det i sin föregående roman, "Vid avgrundens rand", och fortsätter i denna. Tankekedja kallar hon det. Allt vad mänskorna i boken tala till och omkring huvudpersonen (vilket förf. låter sätta med kursiverad stil) blir tankekedjan, till vilken dennas livsöde knyter sig.

Så till vida som orden naturligtvis ofast äro uttryck för vad människor ha inom sig, låter metoden till en viss grad försvara sig, men en fast sluten kedja blir

det inte, då det avgörande i mänskors förhållande till varandra ligger innanför och djupare. Därför verka dessa meningar i sin föregivna betydelsefullhet förvirrande på läsaren, de springa fram som det väsentliga men räcka icke till att genomgående vara det. Det verkligt sammanhållande äro de icke.

"Tankekedjan" förutan är emellertid "Signild" en säkert genomkomponerad bok, som man kan vänta det av Anna Wahlenberg. Signild själv är en levande liten mänska, som inte släpper sitt tag i en, även sedan man slagit igen boken. Man har kommit till att verkligen bry sig om den intensiva lilla varelsen och önskar av varmaste hjärta, att hon måtte växa ut från "typen för en kvinna", som Ralf Troelius, den man hon älskar, efter sin uppfattning säger henne vara, till en mänska, som har sin egen plats i livet. Hon har resurser till det, och Ralfs typiska kvinnlighet är inte något obetingat gott, även om han har en vacker förklaring till hands på vad han menar.

Den gamle morfadern är en förträffligt iakttagen och säkert tecknad figur, ett bevis bland andra på Anna Wahlenbergs förmåga att se människor.

Skilsmässa af Vera Veronica. A. V. Carlsons bokförlagsaktiebolag.

Det finns gott om olyckliga äktenskaps-historier och dramatiska skilsmäsoorsaker i världslitteraturen, kring vilka problemet det berättigade eller icke-berättigade i en skilsmässa byggts upp. Vera Veronica har valt det vardagsotrevliga skälet till konflikten, att herrskapet grälar. "Från morgon till kväll, tills vi bägge förefallit varandra, som två egensinniga barnungar", snyftar fru Vanda, som på grund härav avstår från sin lilla Birgit, sitt "allt!", och

skiljer sig från mannen. Hon kommer naturligtvis igen, när Birgit får lunginflammation, och överenskommer vid barnets sjukbädd om nytt giftermål med för detta maken. Äktenskapets hållbarhet *quand même* har fått sin belysning, och skilsmässotidens kval i London — någon gång förströdda genom en supé på det eleganta Savoy tillsammans med en berömd engelsk författare, som vördsamt och djupt dyrkar fru Vanda — äro som de aldrig varit.

I sin lätthet påminner denna bok om en del engelska romaner. Till största delen är ju också miljön förlagd till England, och det saknas inte något så aktuellt engelskt som en suffragett.

En piga bland pigor av Ester Blenda Nordström. Wahlström & Widstrands förlag.

Denna flott skrivna journalistbok gör i sin fasaväckande förtrolighet med de intimaste detaljer i en lagårdspigas liv verkligen anspråk på att tagas som autentiska anteckningar av en som försökt vara "piga bland pigor" på en bondgård. Känsla och eftertanke resa sig emellertid mot möjligheten att en i förhållandena icke uppfödd skulle med bibehållna själsförmögenheter komma ifrån försöket. Detta må dock vara Ester Blenda Nordströms egen affär. Upplevat eller ej, är det skildrat som vore det upplevat, och därmed har hon i vilket fall som helst visat prov på att hon ser och iakttar. En så osminakat verklig teckning av bönder får man leta efter, och den kan i sin naturalism vara till lärdom för mer än en "folklivskildrare", som har några traditionella drag på känn men som i grunden intet vet om folket självt och dess liv.

E. K—n.

Insända böcker.

Albert Bonnier: **Hård mark.** Berättelse av *Hanna Söderlund-Hammar*. — Ett vådaskott. Roman av *Ernst Lundquist*.

P. A. Norstedt & Söner: **Törnekronan.** Roman av *Axel Ahlman*. — **Skalden Lucidor** af *E. A. Karlfeldt*.

A. V. Carlssons förlag: **Skilsmässa af Vera Veronica.**

J. A. Lindblads förlag: **Lars Levi Læstadius.** En nykterhetskämpe i höga Norden av *Elisabeth Curtelius*.

Wahlström & Widstrand: **Margareta Vardagslag.** En äldvalshistoria av *Edit Ahrenlöf*. — **En piga bland pigor** av *Ester Blenda Nordström*. — **En förstahandsfråga.** Underkända synpunkter på det sexuella området av *Jeanna Heijkenskjöld*. — **Hertiginnan de Chevreuse.** Ett skiftesrikt och af intriger uppfyllt lif af *Louis Batiffol*. (Från de tre musketörernas dagar.) Öfers. af Anna Bagge.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet.**

Redaktör: **Ellen Kleman.**

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 2:— varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm.** **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm.** **Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3.** Allm. T. 48 50, Riks. 27 62. **Expeditionen: kl. 11—4** varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks. 27 62.

Annonsering genom **F. Englunds Boktryckeri, 40 Drottninggatan, Stockholm.**

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, Klarabergsgatan 48, Stockholm 6.

Upplysningsavdelning.

Platsförmedlingsavdelning.

Allm. Tel. 48 50, Rikstel. 27 62, Allm. Tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyråer.

i Stockholm: Tunnelgatan 25. Allm. Tel. 82 11, Rikstel. 68 98.

i Göteborg: N. Fogelbergsgatan 5. Rikstel. 61 87.

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-servativ, gör skodonen *absolut vattentäta* och *minst dubbel varaktiga*. Finnes öfverallt à 0:75 och 1:25 per flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN,
T. OLSEN, Stockholm.

23

H. RANDH

8 DROTTNINGGATAN 8

Konstnärligt utförda
fotografier i alla
::: prislägen. :::

1:STA KLASST FOTOGRAFIATELIER
STOCKHOLM ALLM. TEL. 21601

57

Önskar Ni Eder

en symaskin, som ger en *särskildt vacker söm* vare sig Ni syr i det tunnaste siden eller de gröfsta kapp-tyger, bör Ni köpa

Central Bobbin Symaskin,

ty dessa maskiner hafva genom sin öfverlägsna konstruktion, sin mångsidiga användning och öfriga framstående egenskaper blifvit så omtyckta, att de under de få år de varit i marknaden, trots sitt något högre pris erhållit en verkligt storartad spridning, det bästa beviset för att en vara är god. CENTRAL-BOBBIN-MASKINEN tillverkas i två storlekar, en mindre för familjer och syateljörer och en större för skrädderier.
OBS! Fördelaktiga betalningsvillkor.

29

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

40

Lugna dej, pojke!

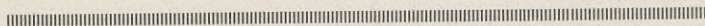
Det går på ett
par minuter

när man har en
HUSQVARNA SYMASKIN.
Förmånliga afbetalningsvillkor

30

SCHACKLITTERATUR

av de främsta svenska
författare erhålles från

F. ENGLUNDS FÖRLAG
Drottninggatan 40 - Stockholm.

Husqvarna

Central Bobbin Symaskiner

utmärka sig genom ufom-
ordentligt lätt gång, mycket
stor hastighet, korta nålar,
stor hållbarhet mot slitning
och stor spole. Arbeta där-
för alltid till ägarens be-
lätenhet.

*En svensk symaskin
bör finnas
i hvarje svenskt
hem.*

Innehåll:

Framtidens förtrupper.

Ett kvartsekel socialt arbete. Av *Ellen Kleman.*

Glimtar utifrån.

Fredsminnen i krigstider. Av *Kerstin Hård af Segerstad.*

Whitlockska studiestipendiet.

Stockholms Kvinnliga Skytteförening. Av *Eva von Holst f. Mörner.*

När Uppsala var bäst. Av *Lotten Dahlgren.*

Notiser från bokvärlden.

**F. ENGLUNDS
BOKTRYCKERI**

**Drottninggatan 40
STOCKHOLM**

**Utför allt slags föreningstryck.
Smakfullt arbete och facila priser.**